

NAGYSZÉKELY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. Nagyszékely bemutatása	5
3. Örökségünk	9
4. Jellemző építészeti karakter bemutatása Nagyszékely községben	14
5. Építészeti útmutató	20
Telepítés	
Magasság	
Tetőhajlásszög	
Tetőforma	
Színek	
Kerítések	
Kertek	
Erkélyek, tornácok	
Anyaghasználat	
Ajtók, ablakok	
Homlokzatképzés	
Részletek	
6. Mai példák	37
7. Utcák, terek	39
8. Sajátos építményszínek	40
Hirdetések, reklámtáblák	
9. Impresszum	42

BEVEZETÉS

1

A Településképi Arculati kézikönyvünk készítésének célja, hogy környezet átalakító tevékenységünk méltóvá váljon Nagyszékely község festői szépségű természeti környezetéhez.

A nagyszékelyi emberek birtokosai a művészet elismert szépségének és hasznosságának, a faluban hagyományőrző csoport működik, mindezek segítséget nyújtanak ahhoz, hogy a település jelenlegi arculata, bája még sokáig fennmaradjon. Ezt a célt tűzi ki ez a kézikönyv is.

Javaslatokon és jó példákon keresztül szeretnénk bemutatni a lehetséges követendő megoldásokat. Néhány ábra segítségével pedig meg kívánjuk ismertetni az olvasót egy-két építészeti ajánlással. A kézikönyv nem egy lezárt, hanem egy folyamatosan bővülő, új ötletekkel kiegészülő dokumentum. A közösség által megfogalmazott és elfogadott értékeket tükrözi, általános célja a szemléletformálás, javaslattevés, mind az ideköltözőknek, mind azoknak, akik itt szeretnének felújítani, új kerítést építeni, vagy csak egy szép kertet kialakítani.

Bízunk abban, hogy ez a kiadvány mindannyiuknak segítséget nyújt környezetformáló tevékenységük során!

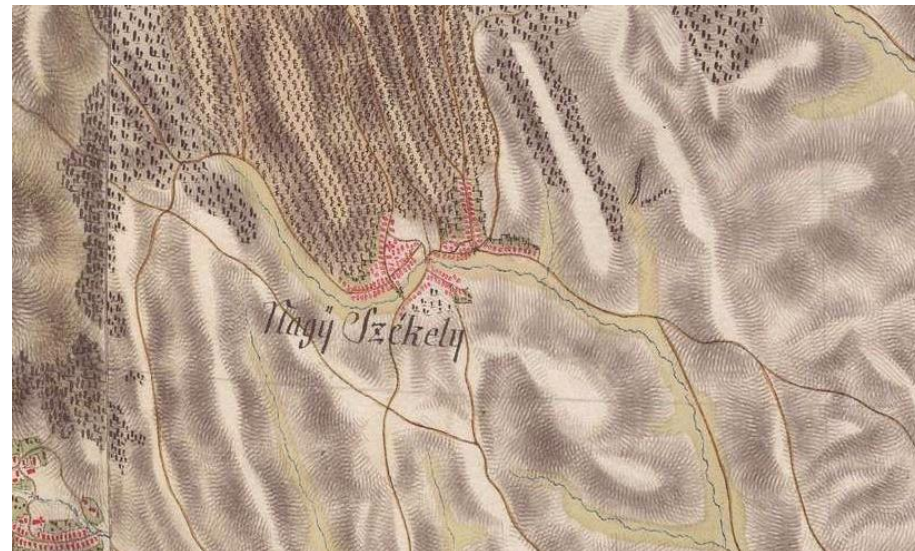
NAGYSZÉKELY BEMUTATÁSA

2

Nagyszékely a Tolna megyei Hegyhát egyik leggazdagabb múlttal rendelkező települése, földrajzilag Simontornyától déli irányban 18 km távolságra helyezkedik el, megközelíteni Pincehelyről lehet, ahonnan közel 10 km-es bekötőút visz a dombok közé a zsákfaluiig. A falu nagyrészt észak-déli irányultságú völgyekben, nagy területen helyezkedik el, kedvező fekvése és jó földrajzi adottságai miatt ez a vidék már a bronzkortól kezdve lakott volt. A honfoglalástól kezdve éltek itt székely törzsek, valószínűleg innen ered a település elnevezése is.

Az 1563. évi török adóösszeírás szerint 45 ház után fizettek adót. A XVIII. század elején, a török kiűzetése után az akkori földesurak német nyelvterületekről toboroztak telepeseket. Lipót császár 1700. március 13-án Bécsben kelt oklevelében Simontornyát a hozzátartozó Kis- és Nagyszékely, Bán és Udvari falvakkal együtt eladta Miksa-Vilmos Lymburg grófnak, aki megkezdte a szervezett újratelepítést.

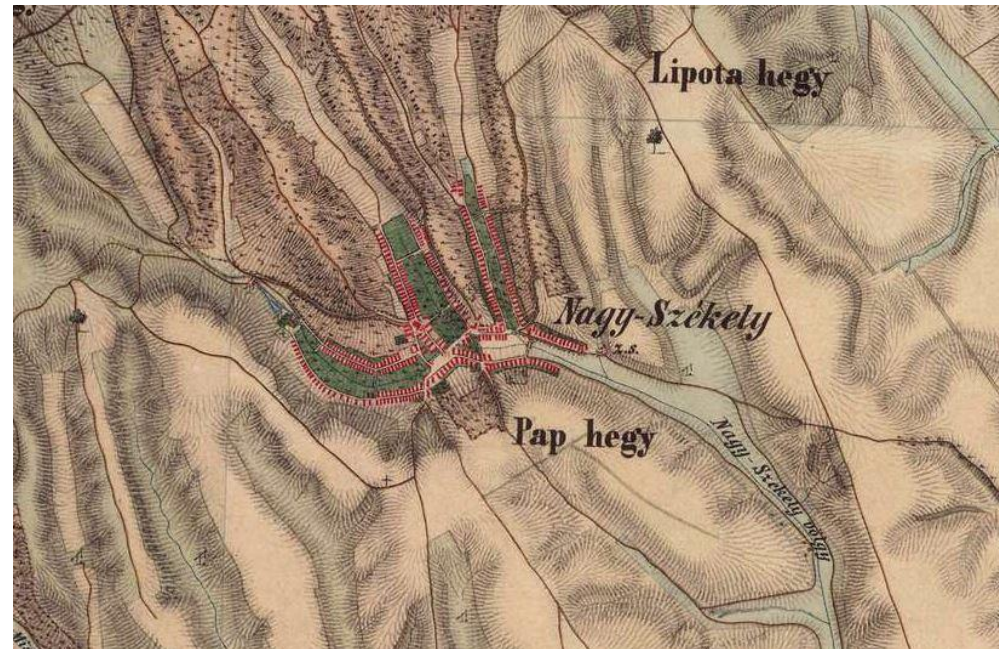
Nagyszékelybe a hesseni tartományból jöttek református vallású sváb családok, akik a betelepülés után minden tekintetben felvirágoztatták a falut, a 1700-as évek végére a lakosság lélekszáma elérte az 1600 főt. A betelepülők földművelővé és állattenyésztővé váltak, átlagosan 30 kat. hold földet, továbbá 24 hold kaszálót vagy rétet, 8 hold legelőt, 4 ökröt és 10 évi robot és adómentességet kaptak.

Eredeti hazájuk a Rajna és Mosel vidéke. Településformájuk, község-alaprajzuk, házformájuk hagyomány szerint épültek, s ezek a formák napjainkig fennmaradtak. A jelentős kedvezmények ellenére számos nehézséggel is meg kellett küzdeniük az új hazában: alkalmazkodni kellett egy idegen ország törvényeihez, el kellett fogadtatni magukat az itt élő magyarsággal. Feszültséget okoztak a nekik járó kedvezmények, juttatások kiváltsága, melyeket az őslakosság nem élvezhetett, másrésztől újra kellett kezdeni életüket: felépíteni házaikat, feltörni és betelepíteni az évtizedek óta megműveletlen területeket.

Több, mint kétszáz éven keresztül elsősorban gazdálkodással foglalkoztak, művelték a földeket, szőlőt termesztettek és állatokat tartottak. A gazdálkodó parasztságon kívül nagy számban éltek itt a különböző kisiparok mesterei: kovácsok, bognárok, takácsok, asztalosok, ácsok. Volt a faluban malom, gyógyszerház, orvos, állatorvos, sőt, még hotel is, amely fontos szerepet töltött be a falu társasági életében.

A 19. század elején templomot építettek, gimnáziumot alapítottak, 1806-tól a református népiskolában már magánjellegű oktatás keretében a tanító vezetésével latin és német nyelvtanítás is folyt. Az 1812-ben Gyönkre átköltöző iskola pedig már a teljes nagygimnáziumi tananyagot is tanított a gyerekeknek - a megyében elsőként. Nagyszékely a környék leggazdagabb településévé vált. Lélekszáma a 19. század végére elérte a 3500 főt.

Az I. világháborút követő gazdasági változások miatt a népesség csökkenése már az 1920-as években megkezdődött, de a lényeges változás 1946-ban a német lakosság kitelepítésével következett be. 1947-ben a magyarországi németek kitelepítése során a lakosság csaknem 80%-a kényszerült elhagyni otthonát. Házaikba legnagyobb számban a Sió-csatornameder bővítési munkálatait befejező békésszentandrási kubikosok, és a lakosságcserébe belekényszerített felvidéki magyarok költöztek.

A kitelepítés után a község fejlődése hirtelen megrekedt, a falukép csaknem konzerválódott, ma is a gazdag sváb falvak két világháború közti arculatát őrzi. A régi faluközösség, a családok felbomlottak, a régi hagyományok és szokások csak nyomokban maradtak meg.

Az 60-as években a fiatalok nagy része is elvándorolt a nagyobb városokba, ezért hosszú éveken keresztül az elöregedés, az elszegényedés volt jellemző a falura. Ez a tendencia az utóbbi években, ha lassan is, de megváltozni látszik.

A 90-es évektől lassú beköltözés is megindult a csendes, nyugodt, régi idők hangulatát árasztó zsákfaluba. Ennek köszönhető, hogy Nagyszékely azok közé a kis falvak közé tartozik, melyek népessége nem csökken tovább, a fénykorában több mint 3000 fős lakosságú zsákfaluban ma csupán mintegy 500 ember él.

Nagyszékely morfológiailag szalagtelkes községtípusnak tekinthető. A mai Táncsics Mihály utca Nagyszékely egyik legrégebbi építésű utcája volt, a mai utcakép már csak töredéke a község egykori főutcájának. A vármegyei úthálózat gerince nagyjából megegyezett a mai főközlekedési úthálózat egyes főútvonalaival, Nagyszékelyt lényegében már akkor is elkerülték a főbb közlekedési útvonalak. A Nagyszékelyből kiinduló fő közlekedési irányok határozták meg az egykori főutcák nyomvonalait. A régi térképek alapján pontosan megállapítható, hogy a jelenlegi állapothoz képest több lakóépület határozta meg az utcaképet. A faluszerkezetet jellemzően meghatározza a földrajzi adottság, és a település ennek megfelelően fejlődött ki a zsákfalú főútvára merőleges utcahálózattal.

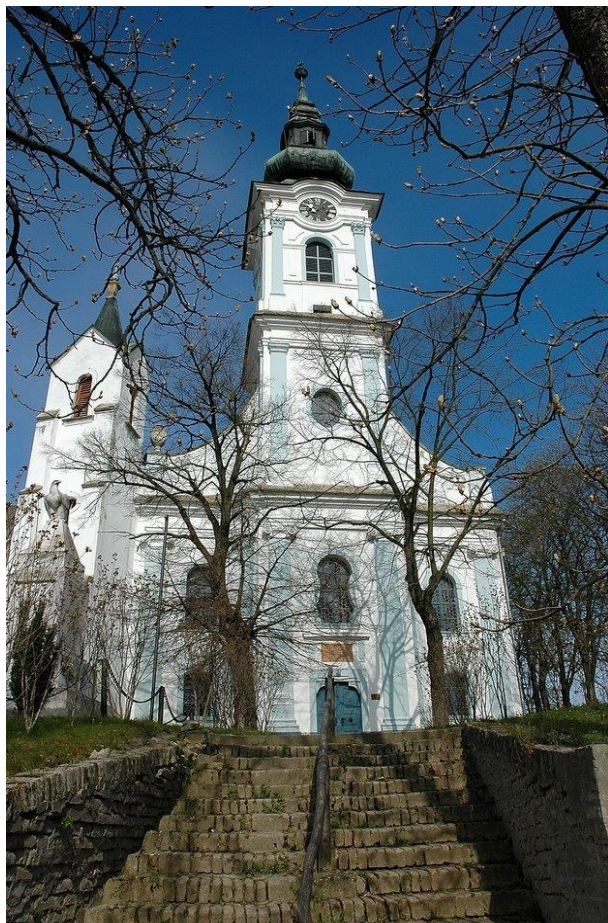
A széles közlekedési útvonalnak, a nagy zöldfelületeknek és a szabadon álló házaknak köszönhetően nyitottnak hat a település szerkezete. Az épületek jellemzően rövidebbik oldaluk mentén, homlokzatukkal kapcsolódnak a közterületekhez, a tetőgerincek az útra merőlegesek.

ÖRÖKSÉGÜNK

Református templomegyüttes

3

Nagyszékelyben található Magyarország egyedülálló református templom-együttese, mely két épület összeépítéséből áll. Az együttes a település központjában találkozó utakkal övezett kisebb dombon, részben kerített kertben áll.

A kis templom alapja a XIII. században épült, román kori eredetű, mely az 1800-as évek elejéig egymagában állt a domb tetején. A templomot a magyar és a német nyelvű református gyülekezetek felváltva használták az új templom felépítéséig.

A nagytemplomot közvetlenül a kis templomra majdnem merőlegesen, a betelepített német lakosok építették. Apszisának részleges elbontásával, az eredeti épületre merőlegesen gyakorlatilag hozzáépítették a késő barokk klasszicizáló nagytemplomot, melyet 1801-ben vettek birtokba.

Az első templomot a második építésekor részben átalakították, ebből az időből származik a tornya is, amely gótizáló stílusú külsőt kapott. Mindkét templomrész egyhajós. A később épített hajónak mindkét végén pilléres, falazott, síkmennyezetes karzat található. A szószék, az úrasztala és a padok a 18. század végéről származnak. Az orgonát 1926-ban az Angster gyár készítette.

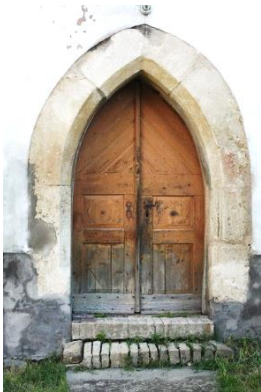
A falu központjából jól látható és lenyűgöző látványt nyújt, ahogy a két templom tornya a gesztenye és hársfák közül magasodik az ég felé. A templomok egy téglatámfallal körülépített dombra épültek, sövénnel szegélyezett, fakorlátos lépcsőn vezet az út a nagy templom bejáratához vezető járdáig.

A rendszeresen gondozott templomkert csak részben rendelkezik kerítéssel, amely szépen felújított kovácsoltvasból készült.

A református templom kertjében láthatók az I. és a II. világháborúban elesett nagyszékelyi hősök emlékére állított emlékművek és emlékoszlopok. Az 50 hősi halott nevét felsoroló emlékmű a református templom előtt áll.

Az emlékművet 1923-ban építették az I. világháborúban elesett katonák emlékére. A négyzet alaprajzú, lépcsőzetesen kialakított emlékmű több mint öt méter magas, téglalap alakú építmény, melynek egymással szemben lévő két oldalán az elesett katonák névsora olvasható, másik két oldalán pedig domborműves jelenetek láthatók. A gúla alakban végződő tetején egy nyugalmi helyzetben lévő turul ül.

Sváb népi építészeti emlékek

A falu közkincseit képezik a jellegzetes sváb lakóházak, melyek hosszú tornácos folyosóit faragott vagy esztergált faoszlopok díszítik. A folyosó végén, az utcafronton ajtó, felette színes üvegű ablak, közepén az eredeti vagy a jelenlegi tulajdonos nevével és nagy valószínűség szerint az építés évszámával.

A folyosó végén található ajtó a föld vagy a járda felszínétől 50-70 cm magasságban helyezkedik el, lépcső nem épült hozzá, ezért közlekedésre nem alkalmas. Ezeket az ajtókat csak akkor használták, mikor a halottat vittek ki a temetőbe.

A sváb házak jellegzetessége még, hogy a házak homlokzatán két ablak található, valamint a folyosó közepén van a kétszárnyú bejárati ajtó, mely régen a téli konyhába vezetett, ma már ezeket többségében szobaként használják.

2005-ben SAPARD pályázat keretében 82 ház homlokzata került felújításra, azzal a kritériummal, hogy az eredeti állapotokat kellett visszaállítani.

A község régi házainak köszönhetően megőrizte a múlt század elejének varázslatos hangulatát. A falu jellegzetessége még a megmaradt épített környezet – a második világháború óta szinte egyáltalán nem épült új ház a településen, így a még megmaradt, jórészt gazdagabb sváb porták, hosszú parasztházak egyedi 20. század eleji hangulatot varázsolnak a falunak.

Táncsics utca 17. szám alatti lakóépület

Az Altgasse (ma Táncsics Mihály u.) Nagyszékely egyik legrégebbi építésű utcája volt. Azért mondhatjuk múlt időben, mert a mai utca már csak töredéke a község egykori főutcájának számító Öreg utcának. Kialakulásának időpontja az 1700-as évek közepére tehető, helyét és irányát az akkori Tolna vármegye úthálózatának szerkezete határozta meg.

Az 1807-évi nagy tűzvész elsősorban az Altgasse és környéke lakóépületeit pusztította el. A tűzvész után teljes egészében újjáépült az utca, sőt 1850 és 1900 között 2 átépített és 3 új lakóépületet is találunk a mai páros számozású oldalon. Az eltűnt részek alatt az utca végén egykor állott 8 lakóépületet értjük, melyek a legkorábban elbontásra kerültek.

Az 1900-as évek elején még álltak ezek a lakóépületek, elbontásuk a két világháború közötti idő- szakra tehető. Azt, hogy miért kerültek elbontásra, okai közül csak egyik ismert: a magas talajvízszint. Mára ezek az épületek eltűntek, s az utca végét napjainkban az egykor annak közepén álló népi műemléki lakóház zárja a Táncsics utca 17-ben.

Fésűs beépítésben, utcavonalon álló épület található a 17-es szám alatt, mely téglalap alaprajzú. A földszintes ház kontyolt nyeregtetővel rendelkezik, az udvari oldalon oszlopos, részben mellvédes tornáccal. Az épület eredeti nyílászáróit már csak helyenként figyelhetjük meg, nagy részük lecserélésre került. A vertfalú lakóház egytraktusos, belső térben mestergerendás famennyezet látható. Az udvarban gazdasági melléképület és pince is található. Az épület műemléki védelem alatt áll, 10024 törzsszámon, de jelenleg lakatlan és elhanyagolt állapotban van.

Természeti értékek

A település csodálatos környezetben fekszik a dombok között, a patakok szelte völgyek két oldalán. Vadakban gazdag erdő, rét, szántó veszi körül. Szinte minden telek végén ott tornyosul a függőleges löszfal: a „part”, ami mediterrán jellegével, vajt pincéivel lenyűgöző látványt nyújt.

Nagyszékely egyik természeti értéke a település központjában található ártézi kút, mely a vezetékes ivóvíz bevezetéséig rendszeresen ellátta a lakókat.

Legfontosabb állományalkotó fafajai a cser és az akác. Legnagyobb értéket a 14 %-ban megjelenő tölgy képviseli. A Mecsekkel határos részeken megtalálhatóak bükkösök, kissé északabbra a többlet vízhatású, mély fekvésű völgyekben a tölgyesek, valamint cseresek találhatók.

A Mezőfölddel határos síkvidéken éger láperdők, valamint nagyobb területen erdei és fekete fenyvesek, szürke nyarasok és akácosok találhatók. Meg kell még említeni az ezüst hársasokat, vörös tölgyeseket, és fekete dió állományokat is.

ELTÉRŐ ÉPÍTÉSZETI KARAKTEREK BEMUTATÁSA

Nagyszékely

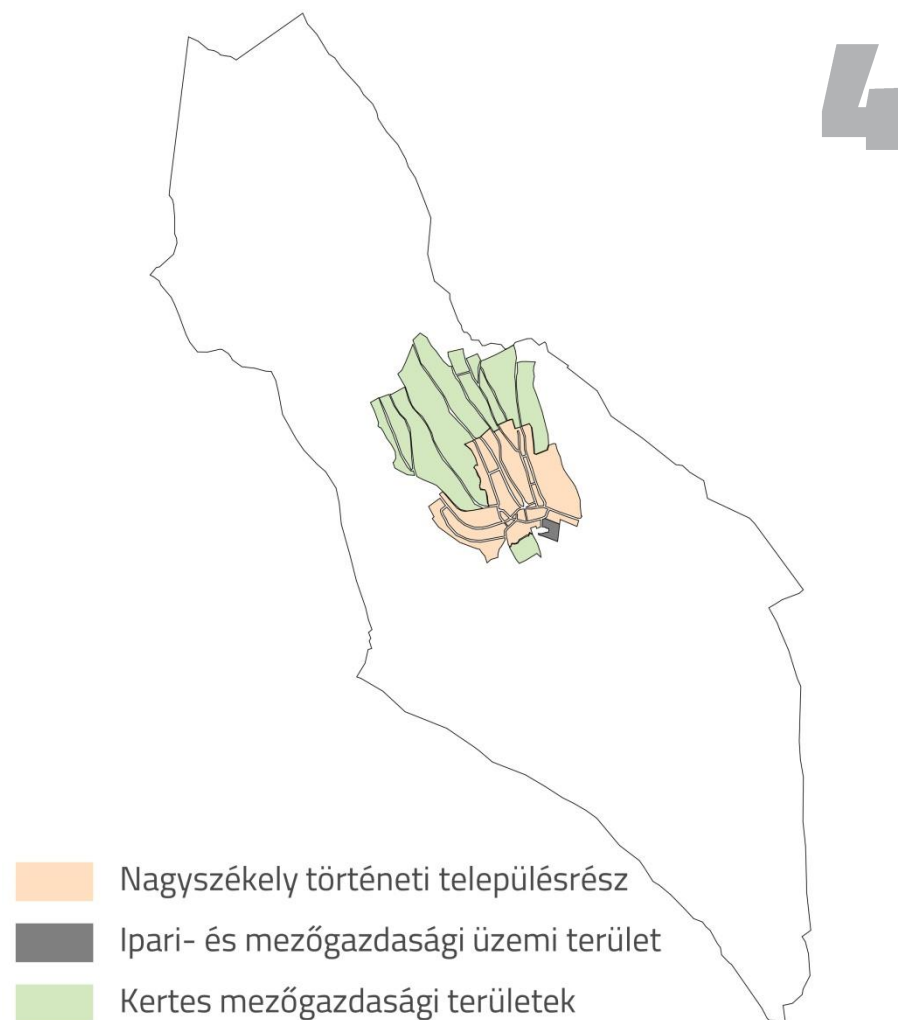
Nagyszékely község négy egymástól különböző karakterű részből áll.

Az első a történeti település, amely megőrizte korabeli hangulatát és nagyrészt lakóépületeket tartalmaz.

A település szélén találunk gazdasági épületeket. Ezek a gazdasági területek az itt elhelyezkedő épületek telepítésében, méretükben eltérnek a faluszerkezettől, ezért külön karakterként határoltuk le.

A falusias településmagtól arculati szempontból eltérő, a domboldalban, a település déli és főként északkeleti oldalán elhelyezkedő mezőgazdasági kertes területek, illetve az itt elhelyezkedő présházak, gazdasági épületek.

A negyedik karaktert a helységet körülvevő, beépítetlen külterületi rész jelenti, amelyek vagy mezőgazdasági művelés alatt állnak, vagy megőrzendő háborítatlan természeti környezetek.

- Nagyszékely történeti településrész
- Ipari- és mezőgazdasági üzemi terület
- Kertes mezőgazdasági területek

Nagyszékely történeti településrész

Az ősi településrag a Nagyszékelyi-árok mentén és az innen leágazó utcákban alakult ki. A falu teljes egészében megőrizte a 20. század elején kialakult utcaszerkezetet, a magyar falvakra jellemző, hagyományos oldalhatáron álló, keskeny szalagtelkes beépítés figyelhető meg. A földszintes, nyeregtetős épületek a telekhatár mentén benyúlnak a telek mélyébe, a lakóépületek javarészt az utcára merőleges telepítéssel helyezkednek el a szalagtelkeken.

Szerencsére a korabeli sváb falu hangulatát nem rombolják II. világháború után, különböző korszakokban épült épületek, amelyek a magyar falvak többségének eredeti karakterét megváltoztatták. Nagyszékely építészeti értékei ma is állnak, egy összefüggő szövetet alkotnak, megőrzésük fontos feladatunk!

A hátsó kertben gazdasági épületeket is találunk, de ez már nem minden esetben általános. Különleges nagyszékelyi mellékházak típusa, a löszfalba vájt nyári konyha, ami még néhány helyen fellelhető, de már nem használják.

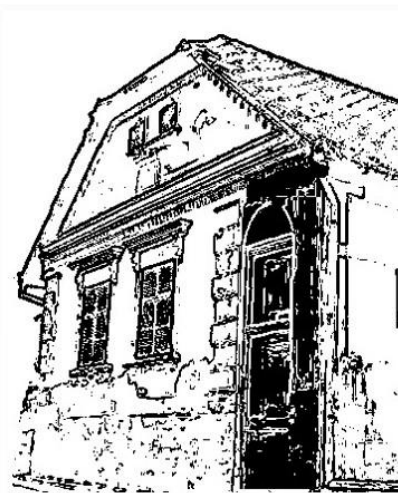

Településképi szempontból meghatározó a község temploma, amely a domboldalon, a Petőfi utca és a völgy fölé magasodik.

A községben jellegzetes fésűs, utcavonalas telepítés a jellemző, ritkábban előfordul az előkertes beépítés, amikor a homlokzat előtt pár méter elhagyással következik csak a kerítés. Ezáltal az utcai homlokzat védettebb a forgalomtól, az előkert pedig virágoskertként díszévé válhat a háznak.

A község épületei magukon viselik a sváb népi építészet stílusjegyeit, ezek az épületek adják a jellegzetes Nagyszékelyi településképet és a település szövetét.

Építészettörténeti előzmények bemutatása

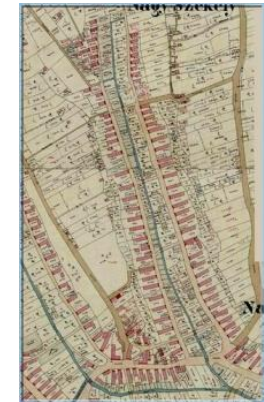
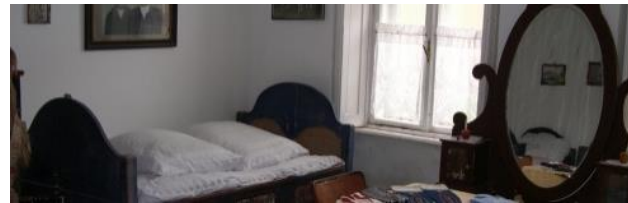
A településen svábok és magyarok egyaránt éltek, a népi építészetben belül így több etnikai vonás sűrűsödik a nagyszékelyi lakóházakban.

A jellemző népi háztípusban, a parasztházakban általában lakószoba, pitvar és kamra volt megtalálható. Érdekességgént megemlíthető, hogy az 1950-es évekig csak a tiszta vagy vendégszoba került kifestésre, az egész ház kifestése a későbbi időszakra tehető.

Az udvarban több melléképületet volt megtalálható, ilyen az ól, vagy a nyári konyha. Épülhetett fából, vályogból, téglából egyaránt, de Nagyszékelyben igen gyakran a házak mögötti löszfalba vájt 5-7 m hosszú, kb. 2,5 m belmagasságú helység szolgált erre a célra, melyek télen és nyáron egyaránt kellemes belső hőmérsékletet is biztosítottak.

A jellegzetes Nagyszékelyi utcakép ma is fennmaradt, a régi képen annyi különbség figyelhető meg, hogy a házak környezetében több volt a zöld.

A vályogházaknál az épület stabilitását a kivitelezés első fázisában megépített favázas szerkezet biztosította.

Nagyszékely ipari-, mezőgazdasági üzemi terület

A településtől délre találkozunk gazdasági épületeket magukban foglaló területtel.

Az itt lévő épületek léptékükben, telepítésükben különböznek a község lakórészein lévő épületektől, ezért a kézikönyvben külön építészeti karakterként határoljuk le. A községben készült képek jól érzékeltetik a karakter különbözőségét a falu belterületéhez képest. A településen korábban gőzmalom működött, ezt mutatja a jobb felső, korabeli fotó.

Nagyszékely kertes mezőgazdasági terület

A településen található régi pincék, préházak arról tanúskodnak, hogy a szőlő- és borkultúra a régi időkre nyúlik vissza.

A község közigazgatási külterületén, a településtől északkeleti irányban, a domb oldalában, nagy területen szőlő (-és gyümölcs) ültetvények vannak, a kertekben a tevékenységhez kapcsolódó épületek helyezkednek el.

Építészeti szempontból az itt elhelyezkedő épületek stílusban illeszkednek a faluban lévő hagyományos épületekhez. A szőlősorok tetején található épületeket kerítések nem választják el, szervesen illeszkednek a tájba. A területnek, az épületekkel együtt meghatározó tájképi jelentősége van.

Nagyszékely beépítésre nem szánt területek

A beépített terület méretéhez képest jelentős nagyságú beépítésre nem szánt területtel rendelkezik a község. Ide tartoznak a mezőgazdasági és erdő területek. A településrész arculatát a lankás, művelés alatt álló földterület határozza meg, háttérben a Dunántúli-dombság vonulataival.

Fő termelési águk a növénytermesztés. A növénytermesztésen belül gabonafélék, napraforgó, és kukorica termesztésével foglalkoznak. A település közigazgatási területének északkeleti része Natura 2000-es terület, a Nagyszékelyi-árok falutól keletre fekvő része pedig a Nemzeti Ökológiai Hálózathoz tartozik.

Ezeket a területek a vonatkozó jogszabály értelmében meghatározó területként szükséges lehatárolni.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

ÁLTALÁNOS BEÉPÍTÉSI AJÁNLÁSOK

Az építészeti útmutatóban szereplő ajánlásainkkal szeretnénk segítséget nyújtani építésszek és építtetők számára, hogy a településen olyan épületeket, épületfelújításokat valósítsanak meg a jövőben, amelyek megőrzik a település egyedi hangulatát.

TELEPÍTÉS

Nagyszékely községben az oldalhatáron álló, utcára merőleges rendszerű telepítés a leginkább jellemző.

A községben szinte kizárólag hagyományos házakat találunk, megmaradt a korabeli falukép, tartsuk tiszteltben, őrizzük meg! Új épület építéskor javasolt az utcára merőleges tetőgerinc.

Indokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől és a jellemző beépítési vonaltól az épületet hátrahúzni nem javasolt.

A jobbra látható képen a településen található utcarészlet példa arra, hogy az utcavonalas beépítés megtartása egységes utcaképet eredményez.

MAGASSÁG

Településképi szempontból indokolt, hogy a jelenlegi szövetbe újonnan beilleszteni kívánt házak hasonló építménymagassággal épüljenek, mint a már meglévő épületek.

Nagyszékelyen az egyszintes épületek a jellemzőek.

Kétszintes lakóépületet általában nem javasolunk építeni.

Példa a településen tetőhajlásszög és magasság illeszkedésre.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Nagyszékely községben a meglévő lakóépületek tetőhajlásszöge javarészből 35-45 fok között van.

A meglévő épületek mellé építeni kívánt házak is hasonló tetőhajlásszöggel épüljenek, mint környezetükben lévők.

TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák általában egyszerű nyereg-, vagy csapott nyereg-, illetve csonkakontyos nyeregtetők.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület, a szomszédoshoz hasonló tetőforma javasolt.

Nagyszékely községben, a manapság divatos, „mediterrán” tetőhajlásszögű, tetőformájú ház nem illeszkedik a település szövetébe, ezért ilyen tetőformájú épület építése nem javasolt.

Példák a településen illeszkedő tetőformával rendelkező épületekre, utcarészletekre.

SZÍNEK

A homlokzatok színvilága a településen változatos, de ajánlott a fehér, vagy a pasztellszínek világos árnyalatainak használata. Kerülni kell a harsány, élénk színeket.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

TEREPALAKÍTÁS

Az épületeket a lejtésviszonyok figyelembe vételével kell elhelyezni, nagyobb rézsű, vagy bevágás nem indokolt.

Javasolt fehér, vagy világos tónusú, pasztellszínű vakolat, sötét színű nyílászáró.

Példa a településen megfelelő színhasználatra.

KERÍTÉS

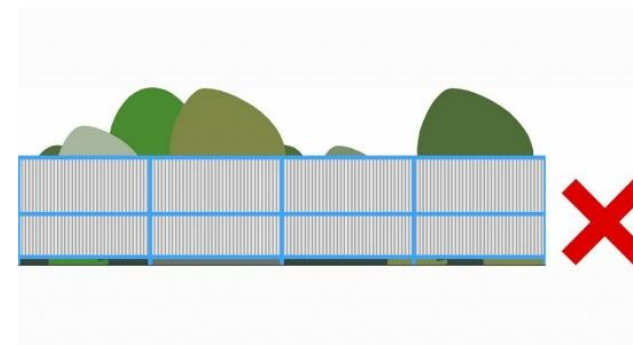
A településen fontos az utca és a lakóingatlan területének elválasztására szolgáló kerítések egysége is.

A közégben hagyományosan az áttört kerítés a jellemző.

A kezeletlen felületű, tömör, beton elemes kerítés kerülendő.

Jellemző előzménypélda a fa léckerítés, később fémből készült, áttört kerítésre is találunk példát a faluban.

Példa a település karakterhez illeszkedő fa- és fémkerítés kialakításra.

Nagyszékelyen a tömör kerítés nem jellemző.

A község belső területein áttört fém, vagy fakerítések vannak.

Ajánlott elsősorban a barna, világosbarna színre festett léckerítés, mely megvalósítható kő lábazattal és oszlopokkal. Javasolt a térségben elérhető kő használata, jó példa erre a településen, a bal alsó képen bemutatott szerkezet.

A képeken néhány jó példa kerítésekre.

KERTEK

Előkertek, utcai előkertek

Nagyszékelyen az előkertes házaknál az épület és az utca között lévő előkertek az áttört kerítéseknek köszönhetően vizuálisan szinte az utca részét képezik. Javasolt a lakóházunk előtt, a közterületen lévő szegélyeket, csapadékvíz elvezető árok partját is gondozni.

A településkép szempontjából is meghatározó az utcai előkertek, belső előkertek esztétikus megformálása. Jó példák a településről.

Pihenőkert, udvar

Az épület melletti keskeny sávot, a lakóudvart, lehetőség szerint gyepes terület fedje, a kerítés és a ház mellett, pedig virágokat ültessünk. A ház lakóinak hangulatát, életérzését javítja a lakóépületet körülvevő pihenőkert. Javasolt az éghajlatnak, mikroklímának megfelelő virágok ültetése.

Az udvar fontos része volt a kert, amit elődeink megműveltek. A hátsókertben, illetve szélesebb oldalkertben alakítsunk ki konyhakertet, termeljünk a háztartás számára a zöldségeket! Erre is találunk szép példákat a településen.

„Én kis kertet kerteltem” – Nagyszékelyi kertverseny

Az előző oldalon a hagyományos udvar egykori funkcionális felosztása szerint mutattuk be az udvart, illetve a kertet. Nagyszékelyen hagyománnyá vált az éves kertveseny megrendezése, ami nagyszerű kezdeményezés. Itt a növények fajtája szerint differenciálnak, két kategóriában hirdetnek eredményt, a virágoskert és a vegyeskert. A képeken néhány „versenyző”.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A hagyományos magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác.

A tornác épülethez viszonyított elhelyezkedése alapján, a településen az oldaltornác volt a leggyakoribb forma. Anyagát tekintve, a tornácok oszlopai általában téglából épültek, van azonban fából készült is, részben a tulajdonos anyagi helyzetének függvényében.

Tartsuk meg a tornácot, mint fedett-nyitott teret, ne építsük be!

ANYAGHASZNÁLAT

Településképi szempontból javasolt a cserép, természetes pala, faszindely héjazati anyagok alkalmazása.

Jó példa anyaghasználatra.

Kerülendő a településképi szempontból káros hullámpala, vagy a kék színű fém hullámlemez.

Nem a településen készült képek!

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Ajtók, kapuk:

A XX. század első felében az utcai homlokzat fontos, karakteres eleme volt a tornác megnyitásaként beépített ajtó és a felette lévő színes, üvegezett rész, a tulajdonos nevének és az építés évszámának megjelenítésével.

Erre különböző változatban találunk példát ma is.

A hagyományos épületek nyílászáróinak javasolt anyaga a fa.

Ablak jó példa:

Javasolt a falu hangulatába illeszkedő osztott üvegezésű faablak.

Színvilága a barna, sötétbarna, sötétzöld.
Jó példák a településről.

Találunk néhány olyan ablak és árnyékoló szerkezetet, amelyek rossz műszaki állapotban vannak, de megőrzésre, felújításra szorulnak.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A településen nagy számban találunk népi építészeti emlékeket, amelyek szépen őrzik, mutatják, hogyan nézhetett ki a község 80-100 évvel ezelőtt. Sok esetben fennmaradt az utcai homlokzaton a két kis osztott faablak és a tornác megnyitása, illetve a csapott nyeregtetős tetőforma.

Néhány hagyományos parasztház példa a településről, melyek a rövid oldalukkal néznek az utca felé. A homlokzatokon jellemző az osztópárkány, felette a timpanonban általában két füstlyukat találunk, alattuk az építés idejének megjelölésével. Az utcai homlokzaton, sok esetben kváderes vakolatdíszek is megjelennek, az ablakok gyakran keretezettek.

Javasolt világos pasztellszínek használata a homlokzaton, sötét színű faablakokkal.

A községben a hagyományos lakóházak mellett találunk középületeket, és a kertés mezőgazdasági területeken szép présházakat, melyek szintén gondosan formált homlokzati kialakítással készültek.

A település központjában van néhány olyan lakóépület is, amely nem az általánosan jellemző, utcára merőleges telepítésű, de homlokzati kialakítása illeszkedik a faluképbe.

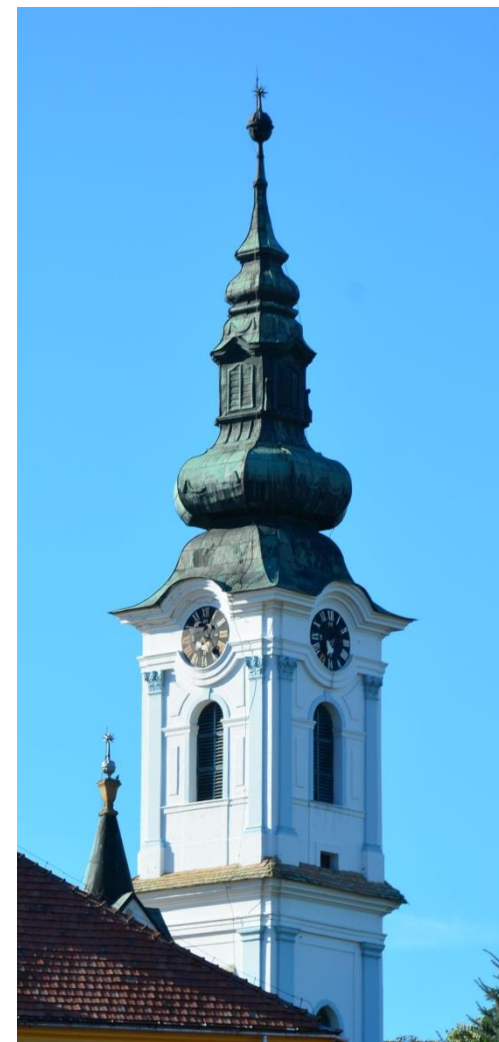
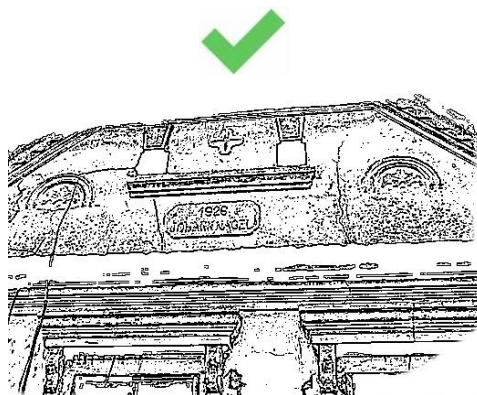

RÉSZLETEK, ANYAGHASZNÁLAT

A településen találunk néhány szép részletmegoldást. Jellegzetes részlet a lakóházak utcai homlokzatán, a timpanonban elhelyezett füstlyukak, amelyek házanként változó formálással rendelkeznek és az egykori építető ízlésvilágát tükrözik.

Szép részletmegoldásokkal találkozunk a református templom belső terében és homlokzatán.

Az épített részletekben igyekezzünk természetes anyagokat használni.

MAI PÉLDÁK

Régi, népi építészeti karaktert hordozó épületek felújítása, átalakítása.

Nagyszékely községben sok régi, értéket képviselő hagyományos lakóház maradt fenn, a település tisztán megőrizte 20. század eleji faluképét, amire az országban nagyon kevés példát találunk. Bár a közelmúltban SAPARD program keretében 82 épület megújult, sajnos még mindig számos olyan épület van, amelynek műszaki állapota megromlott és felújításra szorul. A településképző szempontjából is lényeges ezeknek az épületeknek a felújítása, állagmegóvása. A képeken látható példák a településen készültek, az alsó két kép felújításánál igyekeztek az eredeti stílusjegyeket és karaktert megőrizni. Jobbra, arra látunk példát, hogy korábbi átalakítás során nem minden esetben maradt meg az eredeti állapot, fontos lenne ennek visszaállítása.

Új építés, hagyományos épületek környezetében

Nagyon óvatosan kell egy ilyen szép épített környezetbe új épületet illeszteni. Véleményünk szerint, célszerű először a meglévő, esetenként lakatlan épületek felújítása, korszerűsítése, amit az előző oldalon is bemutatunk. Amennyiben mégis új épület épülne, fontos, hogy az utca felől a falu hangulatába is illeszthető formában készüljön, semmiképpen ne legyen hivalkodó!

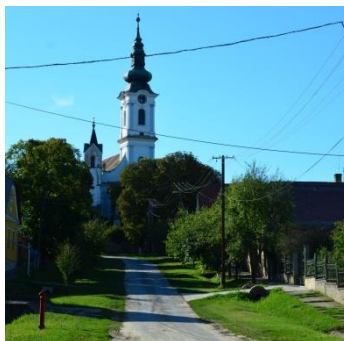
A képeken látható épületek egyszintesek, visszafogott, modern formaviláguk nem próbál uralkodni a komoly értéket képviselő népi építészeti emlékeken.

Az épületek tetőformája, telepítése illeszkedik a településen jellemzőhöz, jobbra oszlopos tornácot is kialakítottak. Az utca irányában osztott faablakok kerüljenek beépítésre, amelyek mérete semmiképpen se legyen túl nagy.

UTCÁK, TEREK

A központi részen, Rákóczi úton és a Pincehelyi úton mindkét oldalon épületek helyezkednek el. A községben sok olyan utca van, amelynek csak az egyik oldalán találunk lakóházakat, ezek között van olyan, amelyik nem rendelkezik szilárd burkolattal és járda is csak az egyik oldalon van.

Parkok, közösségi terek, zöldterületek

A református templom környezetében alakult ki a település központja, itt az út nagy ívben kerüli meg a téglátámfallal védett templomkertet, a kanyarulatban kisebb teresedés alakult ki. A templom kertje parkosított.

Az épülettől délre, a Nagyszékelyi-árok mentén egy nagyobb közösségi zöldterületet találunk, játszótérrel, fa kültéri játékokkal és kültéri kemencével.

SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

Parabola antenna, klímaberendezés és más műszaki berendezések elhelyezése a főhomlokzaton kerülendő, hiszen ezek zavaró hatással lehetnek a település egységes arculatjára. Az oldalhomlokzatra ajánlott tervezni ezeket a berendezéseket, illetve lehetséges az álcázásuk is.

A képen példa látható antenna álcázására. Ma már fenyőfára hasonlító kialakítás is lehetséges, így a településkép nem sérül, beleolvad a környezetébe és nem okoz zavaró látványt.

8

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az épületek homlokzatára a színes fényreklám helyett a hagyományos cégek elhelyezése javasolt. A házak falaira, illetve a kerítésre kerülő reklámok mérete, legfeljebb 0,5 m² lehet.

Információs táblára szép példa a tűzvész emlékére, 2005-ben, Makkai Mihály, erdélyi származású fafaragó által készített fa emléktábla és a községbe érkezők köszöntésének táblája.

A cégeket nem a településen fényképeztük, viszont a település atmoszférájába illeszkednek.

IMPRESSZUM

NAGYSZÉKELY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Nagyszékely honlapcíme: www.nagyszekely.hu

Nagyszékely e-mail címe: hivatal@nagyszekely.hu

Nagyszékely postai címe: 7085 Nagyszékely, Táncsics M. u. 11.

Telefon: +36-74-408-393

Polgármester: Klubecz Istvánné

Főépítész: Farkas István

Főépítész emailcíme: nagyszekely@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Németh István, Mórucz László

SZÖVEG: Németh István, Horváth Adrienne

FOTÓ: Farkas István, Németh István

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István, Mórucz László

Nagyszékely, 2017. december 02.

A Települési Arculati Kézikönyben felhasználtunk a település honlapján és a nagyszekely.gportal.hu oldalon talált képek közül, ezúton is köszönetet nyilvánítunk Sziklai Zoltánnak, aki sajnos már nincs köztünk, a rengeteg információ összegyűjtéséért.

A kézikönyben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét kedvező irányba módosíthatja.